

KISKÖRÖSTÖL — CLEVELANDIG

Mig a kecskeméti temetőben gyászfátyolos zászlókat lengtetett a szél a százesztendősi piében méltó sírboltba helyezték a régi jó világban is éhenkórászásra kárthatott jobbágy-ság siralmának legnagyobb énekesét: Katona Józsefet. — addig az Operációs tengeren innen a magyar nép egyik leggyászeribb, de annál messzebb hallatszóló szava: Petőfi Sándor emléke előtt borult le Amerika legmagyarabb világvárosa: Cleveland. Mint már hetekkel ezelőtt jeleztük, a kanadai magyarság Watson Kirkconnell egyetemi tanárnak az ünnepi alkalomra írt nagyhatalmú tanulmányával hajtotta meg a clevelandi magyar testvérek csodálatos eredménye előtt az elismerés és a meghatottság zászlaját, most azonban vezető helyen foglalkozunk amerikai honfitársaink legújabb nagy kulturvmányával, amely talán közelebb áll a szeszhatáron innenélők szívéhez, mint azt egyesek első pillantásra gondolják.

Mert nagy dladal, a magyar lángésznek tűzőn-vizen keresztül való érvényesülése csillan ki Petőfi legújabb bevonulásától. A többezer magyar kötettel is dícselkedő clevelandi városi könyvtár főbejáratajánál elhelyezett márványretek nemcsak Petőfi költszetének halhatatlanságát, nemcsak Finta Sándor szobrász művészetét dicsérik, hanem egyúttal letagadhatatlanul mindennél szebben hirdeti a magyar kultúra világörökségét. Ez pedig nem kiálthatjuk elgyszer bele a nagy kanadai magyar éjszakába, ahol ha vannak is Clevelandjaink s Finta Sándoraink, akik eleven embermárványokból alakítanak örök emlékművet a dolgozó kanadai magyarnak — mi a szét-szórtságunkban és szegénységünkben még nagyon messze vagyunk attól, hogy nem egymillió, de még csupán alig néhány ezres lakosú város könyvtárában elhelyezhessük valamelyik ki-magasló magyar egyéniség emlékművét.

Ami tehát Magyaramerika elért, arról Magyar-kanada néhány évtizedig még csak nem is álmodozhatik. Az utirány azonban tisztán áll előttünk s ha még olyan rögsnek is lássék, érvényesülésünknek legerősebb fegyverével alakíthatjuk a magyar őstalajból magunkkal hozott tehetségeket. És amint azt nagyon jól tudja mindegyikünk, hogy magyaros lélek, magyaros szellemi táplálék nélkül a magyar ember olyan Kanadában, mint a hal a szárazon, a clevelandi szoborleplezésből azt is meg kell tanulunk, hogy mit lehet az egyszerű, de gyémánt keménységű és örökértékű népies magyar kultúrával elérni — ha azt megfelelő módon, hogy úgy mondjuk "kávéskalánként" adjuk be a bennünket talán eleinte lekicsinylő, de később magához ölelő hidegvérű kanadalaknak.

Nem lármás mellevérés vagy alázkodó, jajongó hajlongás imponál az egész Északamerikát birtokló angolszász fajnak, hanem az önbizalom és a — gerinc. Az a gerinc, amelyből mi meg kevésszer mutatunk meg, hogy bíszkék vagyunk rá. Mert hogy a magyar embernek egyenes az utja, dolgos a keze, tiszta a feje és helyén a szíve — azt már tudják róluink. És hogy a magyar tehetséget — még ha amolyan kiköriki viskóban, szegény szülőktől jött is e világra — elismeri az egymillió Cleveland is, azt megmutatták a mult hét eseményei, amikor egy üzleti rohanástól lükettől, pihenésre rá nem érő modern amerikai világváros hivatalos és társadalmi vezetősége levett kalappal hallgat-

ta az alföldi népköltő márványalakja körül a minden magyarok imádságát: "Isten áldd meg a magyart..."

Azóta a tudás és nemes élvezetszomj tiszteletet parancsoló clevelandi közszentélyének magyar jellegét őriző Petőfi szobor minden éjjel, amikor elcsendesül a láma — megszólal. És a clevelandi könyvtár márvány Petőfije így szól a kanadai és általában véve az idegenben szétszórta ő magyarországhoz: "Kisköröstől Clevelandig hosszú volt az út s nehéz volt lelkemnek akár egy kis porcikáját is elszakítanom onnan, ahol most csoportainknak idegen föld Segesvár, Jókai Móric barátom városát a cseheknek adták és a nagyszalontai torony tövében, ahol a legszebb magyar nyelvet tanulta Arany János — most oláhu! poverdálnak... és ott nagy szükség van rám. De mégis eljöttem, hogy megkezdjem azoknak a sorát, akiknek már rég ott kellene díszlelni aranybetűs köteteken a világ összes könyvtáraiban, hogy életet adó szellemet adjanak az elangolosodott újabb magyar nemzedéknek — ha már az anyanyelvet nem menthették át drágakönel többet érő szent örökségként..."

Beszél, minden éjjel beszél a clevelandi Petőfi az újhabban hontalankodó magyaroknak, hoi szelidebben, hoi keményebben — de beszél, világít, itt él közöttünk, hogy szellemével átszegtessen bennünket a vigasztalannak látszó nehéz időkön. És ha miként a kiskörösi szegény ember hajlékából megindult Sándor a clevelandi könyvtár csarnoka felé, ugy majd egyszer csak kinyílik a kecskeméti kriptá is, hogy világga szórja a mostoha magyar sors ellen lázadó halhatatlan Tiborcok rongyletét Katona drámájában; ha majd angolul szól meg a színpadokon Madách "Ember Tragédiá"-ja, ha bevonul nemcsak a könyvtárpölcokra, hanem Északamerika szívébe is a magyar lélek Vörösmartytól Végyárilg: akkor talán mi szétszórta kanadai magyarok is megerhetünk egy Dominionra szóló magyar ünnepséget. Addig is őszinte csodálattal tekintünk a kezdeményező Cleveland felé...

"SAVE THE MAGYAR, MASTER"

AZ EZERÉVES ALKOTMÁNYAT ÜNNEPLŐ ICELAND VENDEGÜL LATJA A KANADAI MAGYARSÁG NAGY BARÁTJAI: WATSON KIRKCONNELL, AKI MÁR TELJESÉN ÖSSZEÁLLITOTTA A "NORTH AMERICAN BOOK OF MAGYAR VERSE" TARTALMÁT

Mire e sorok elérnek a kanadai magyar otthonokba, lapunk tudós műfordítója, Prof. Watson Kirkconnell egyetemi tanár már a titokzatos észak felé vitorlázik a Szent Lőrinc kékés tükre, hogy Iceland (ejtsd: Ejszlen, magyarosan Izland) meghívására mint ünnepelt vendég résztvegyen azon a jubileumon, amelyen a műveltség és a kis szigetország ezeresztendősi népképviseleti alkotmányának emlékét őríti meg.

Az eredetileg kelták és ír barátok által alapított szigetet u-

Már a kanadai icelandiak is határtalan lelkesedéssel fogadták Prof. Kirkconnell nagyértékű közreműködését, amennyiben Kanada és különösen Manitoba tartomány az icelandiak második hazája, miután az egész világon élő icelandiak egy harmada itt telepedett meg vagy ötven esztendővel ezelőtt. Azon tehát nem kell csodálkoznunk, hogy az icelandiak északi természetüket meghazudtoló vendégszeretettel két hónapra elhódították tőlünk tudós barátunkat.

Azonban hogy Watson Kirkconnell mégse feledkezék meg a magyarokról távolléte alatt, sőt egyenesen minél több barátot szerezzen számunkra, amikor az ezeresztendősi Refkajaviban az icelandiakhoz illő komoly sággal ünnepel az egész műveltség — elutazása előtt felkerestük a fiatal tudóst a "College" azaz kalidzs-beli lakásán. Watson Kirkconnell — mint ahogy már ezt tőle nem szabad rossz néven vennünk — ismét iróasztala mellett találjuk.

Ilyen hosszú ut előtt azonban más ember, még ha véletlenül professzor is, csomagolni szokott — Watson Kirkconnell azonban, aki délelőtt még vizsgálattat az egyetemen, délben az icelandiak küldöttségét fogadta, délután előadást tartott, késő este nem csomagolt a másnapi indulásra, hanem az utolsó simításokat végezte a — Magyar Himnusz angol fordításán.

Elötte Kölcsey Ferenc magyar eredeti, melynek legnagyobb részét már angolra fordítva kikerült ennek a csodálatos nyelvtelenségnek koponyaköhőjéből. Éppen a nyolcadik, az utolsó versszakot kezdi meg: "Szándd meg Isten a magyart..." amit mesteri érzéssel így ad vissza angolul Watson Kirkconnell: "Save the Magyar, Master..."

És miközben a Hudson Bay hatalmas áruházának — melyet mellesleg említve kanadai magyár építészelmé hozott létre — tetejéről nappali világosságot

terjeszt szét a tudós szobájában a postarepülőgépet irányító fényoszó, amely éjszakánként százhusz mérföldnyi körzetben hirdeti a huszadik század műszaki alkotásait — Watson Kirkconnell asztalán vasos kéziratban angol nyelven elevenednek életre a magyar írás, a magyar költői lángész legősebb termék. Milyen csodálatos véletlen, hogy a régi- régi szellemi kincseink angol változatával egyetemben a sokszáz esztendősi zozozmások "Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga..." is ott született meg az angolszász olvasóközönség számára a legmodernebb technika vívmány fény sugarában...

Hetvenhat magyar költőnek 135 versét fordította le Prof. Kirkconnell s amint lapunk olvasói már egy negyedévben keresztül minden héten láthatták, valóban a magyar irodalom legszebb gyöngyeit ismerteti meg ezáltal az angol könyvbarátokkal. Még magyar nyelven sincs ilyen kötetes tükre poétáink munkásságának s az egyik legkimagaslóbb értéke a "North American Book of Magyar Verse" kötetének, hogy klasszikusaink mellett a modernnek legkiválóbbal is megkapták benne az őket megillető helyet.

Öszre már megindulnak New Yorkban a nyomdagépek, amelyek a legszebb betűkkel, a legsebb kiállásban ontják majd ezerszámra a magyar nép lelkét a legkedvezőbb kerestetben bemutató kötetet, amely nyel magyarázatának legsebb tanujelét adta egy kanadai angol költőtanár, aki már oly sokat beszélt, írt és tett a kanadai magyarságról. Most, hogy elment közülünk, megajánkozta a Kanadai Magyar Újság olvasóit legújabb fordítással, hogy — amint mondotta — mi se feledkezzünk meg róla, akik az ezer esztendői Iceland ünnepén összegyűltek között is mellesleg említve kanadai magyár építészelmé hozott létre — nappali világosságot 34 évvel ezelőtt megtartott mil-

UJRAFELVÉTEL

Egy bírósági jegyző naplójából
IRTA: ZABORETZKY ERVIN

I. Refka Farkas Pálra pedig ugy osztotta ki a mindenható Teremtő, hogy ennek a földabrosznak pont abban a kis szögletében művelje a rája eső négyholdas vígjóros roztáblát, ahol a nádudvari közlegelő beleszógel a délibáos hortobágyi pusztába. De amilyen könnyen elhatározták az égtek Refka Farkas Pál földi illetőségét, épp olyan nehezen tudott ő boldogulni azzal a szikes földcsékelével, melyre tá vasszal ráhúzódott a nádudvari mocsarak barna talajjvize, nyáron meg méternyi csonttá sült a vízüveges anyaföld.

Jó pár éve, mikor a Csunya-földről Nádudvarra tartva kénytelen-kelletlen letanyáztam az öreg majorágába, mivel ekhős szekerem sátorja még csak maradtatós védelemmel szolgál afféle alpári esőnek, de nem akkor, mikor a Nagykunság felől, azaz "anyjáról" jön az ifélet. Tanácsos ilyenkor valami szárnyék mögé húzódni, míg a tártorján elvonul, tudja már az Ilyesmit a kunsági ember is, állhat is.

Igy húzódtam én be öreg Refka Farkas Pál szegényes, de szives vendéglátó majorjába, miután egy barna szál legény erőteljes hangon leparancsolt róluink a Zsanderának, meg Szögának nevezett komodorokat, mialatt egy kis cafatosserű feketé pulli az eres alól egykedvű fahangon hangostatta az "A" "A" betűket. Most értettem

csak meg, hogy miért tartják a tanyán, hogy a pulli fanitja a kis iskolagyerekeket az abécé első betűjének helyes kiejtésére.

Elég az hozzá, hogy illő bemutatkozás után a belső házba kerültünk és ott maradtam egy tányér zsendicére is, miközben elbeszélgettünk erről is arról is.

Hát csak bajt meg panaszt hallottam én már akkor az öreg Refka szájából. Rossz termés, nagy dágaság, meg efféle. 80 évig olyan hívó elrendeléssel tarta azt a kis földet, mint aki belegyőződött abba, hogy vagy ez a négyholdas roztábla, vagy vége a világnak. Hanem hát a mai világban nagyobb gazdasági egységek összeomlását is látni. Hősies az a harc, amit Refka Farkas Pál vív az európai közgazdasági helyzettel. Ahogy beárkolja magát a földre s öldöklő közelharcot, kézitusát folytat a winnipegi gabonátösdével, a hágai konferenciával s a trianoni egyezségokmányával, és más sőtét hatalmakkal, melyek lépésről-lépésre szoritják ki tanyaudvaráról, ősi földjéről.

Hanem mikor elbuszsztam, az öreg egy hatalmas hortobágyi gomoját akasztott az ekhóm sarágjába s mikor isten-hozzádot intve az agg harcos csontos alakját néztem, mely keményen állja az évek és viszonyok titáni súlyát, mikor az apró szemekben az ajándékdadás gazdabüszkesége és a sokat szenvedett fajta megtörhetetlen dacá csillogott, akkor már tisztában voltam vele, hogy ez olyan fajta ember, ez a Refka Farkas Pál, akit nem kell féltene a maga árnyékától, ez nem l-jed meg se a nagy, se a kiskanántól s aki, de még a faja u-

— Pedig muszáj. Mert, bocsánatot kérek bátor szolláso-mir, én lebbezek!

— Mit csinál?

— Lebbezek!

Az urak összenéznek. Az öreg naiv kék szeméből hajlott korának minden tapasztalatlansága és járatlansága mosolyog.

— Hát ki maga, hogy hívják?

— Refka Farkas Pál, kérdésére.

— Micsoda volt, sértett, vagy vadtolt?

tolsója is többre tartja magát Petár királynál.

Ezekután többé nem láttam Refka Farkas Pált s "tisztesség ne essik szolván" alig fogyott el a hortobágyi gomoja ugy ki ment az esemből az öreg, hogy még a nevét is elfelejtettem.

II. A budapesti büntetőbírárságon valami sikkasztási ügyben főtt a feje bírónak, ügyvédnek, de főképpen a vádlottnak. Elkör a terem ajtja lassan csikordul, nagy bunkósbottal becsoszog rajta egy öreg ember. Frissen kaszált mezők szénaillatát hozta az izalmaktól túlfűtött terem tikkadt levegőjébe. Botját tempóban az ajtótkhoz támasztja s zsebéből nagy vöröscsíkos zsebkendőt kotorász elő.

A tárgyalás megakad, a bírósáron:

— Mit akar itt öreg? Hányas idézése van.

— Adjon Isten jónapot kigyel-meteknek mindnyájoknak!

— Várjon hint az előszobában, most nem érünk rá!

Az öreg alig hallhatóan sutogja:

— Pedig muszáj. Mert, bocsánatot kérek bátor szolláso-mir, én lebbezek!

— Mit csinál?

— Lebbezek!

Az urak összenéznek. Az öreg naiv kék szeméből hajlott korának minden tapasztalatlansága és járatlansága mosolyog.

— Hát ki maga, hogy hívják?

— Refka Farkas Pál, kérdésére.

— Micsoda volt, sértett, vagy vadtolt?

Az öreg összevont szemekkel gondolkodik, a szája mozog, de csak nagy sokára válaszolja:

— Hát például sértett.

— Mi az, hogy például — bosszankodik a bíró. Mutassa az idézését.

— Tekintetes ur, az már harmadvéve?

— Harmadvéve?

— El. Azaza hazudok, mert nem veszett el, hanem beledobtam a Dunába, mikor az a kopcihér Nimethné vagy minek is hívják, befűsült a bíró urakat.

A bíró azonban türelmetlen:

— Nézze, öregember, ezt nem lehet megérteni, üljön oda le a padra, a tárgyalás végén majd megnézzük a dolgát. Az öreg leült a hallgatóság padjára, vöröscsíkos zsebkendőjébe kövér könnyeket törült. Nem szomorúság, fájdalom, vagy harag könnyel azok. Hanem a kilencedik X-nek. Gyengék már a könnyzsacsok, eresztenek.

Tárgyalás után mindenki kíváncsi volt az öreg esetére. Maga a bíró is türelmesen végighallgatta. Nádudvari kis gazdaságát elvitték a gonosz viszonyok. Pestre került, szegényháza. Egyszer beteg lett s a kórházban tizenhét pengő és hetven fillérjét ellopta az ápolónő, a Horváthné, más nem lehetett, neki adta azt a "derikravallóját", abban volt a pénz. A bíróság azonban felfeltette azt a kopcihér Nimethné, a törvényszék meg píáne "olyan retentő jogerőre eresztette az ügyet", hogy nekem fel is ut, le is ut. Pedig ennilyen nem hagyom, lebbezek.

Az én fejemben csak ez a név keringett: Refka Farkas Pál. A gyerekes lány vonások alatt haj-

dani dacos magyarfej vágását vélem felfedezni, kétségtelen, ez Refka Farkas Pál, az én egykori vendéglátó házigazdam.

— Talán ujrafelvétellel lehetne kísérletezni — fordulok a bíróhoz.

— Hm, öreg van valami újabb bizonyítéka, hogy a Némethné volt a tettes? — kérdi a bíró az öreget.

— Hát ki feki más?! — veti fel a fejét. Egy napig a fejem alatt tartottam a derikravallót, de elvették. Ó szuszmozog az ágyam körül a fehér lípityánkóba, ő a kuszmirom, a savanyuságát a homálykipű cselédjének.

A bíró rámnéz:

— A törvényszék felfeltette, jogerős. Ujat nem tud. Öregember. Lehet, hogy álmodta az egészét.

De az öreg Refka sráncokozott az érdeklődők elszededtek, ő maradt. A bíró megszajnlalta, elővett a pénztárcájából egy ötven fillérest.

Gyorsan odasugtam: megsértődik.

De Refka nyult a pénz után. Belekötötte a zsebkendő csücskibe, valamit mormogott, az ajtó felé indult, onnan szót viszsza:

— No, nem baj, így is jó, agy-gyik Isten jóegsiszet kegyel-meteknek mindnyájoknak!

Le voltam sutjva!

III. Egy hét múlva ezzel fogad a bírom:

— Te, itt volt az a Refka, vagy minek hívják. Kisírt belőlem megint ötven fillért.

— Szemtelen alak, — mondtam megdöbbenve.

— Hja, barátom, ez az ujrafelvétel. Te ajánlottad az ujrafelvételt. Most mindig eljön és újra fölveszi az ötven filléreket Csak ránk ne szokjék.

Refka pedig ránszókokott. Ettől kezdve minden héten megjelent, esőben, szélbe, kánikulában. A bírónak győnye jószive volt. Meg aztán a Karácsonyüccában volt egy koldusa, attól megvonta a rendes napi pár fillért. Azt mondta, hogy egyremeg melyiknek adja. En már rá se néztem Refkára. Először gondoltam, hogy kifizetem neki a gomoja árát, de nem érdemli meg s meg se ismert.

Egy tavaszi délelőtt aztán küljönös dolog történt.

Refka megint beállított, a bíró unottan átadta neki az ötven fillért. Refka eltette a pénzt s vagy tíz percig számolt. Aztán kibontotta a keszkenő csücskít s visszaadott a bírónak husz fillért.

— Na, mi az, Refka, visszaadja a pénzt, — kérdezte a bíró.

— Az már nem járandós nekem tekintetes uram, ajándékot nem fogadok el! — mondta az öreg.

Nem értettük a helyzetet.

— Mit beszélsz, nem fogad el ajándékot?

— Nem én. Kitéltett a tizen-hét pengő hetven fillér, a husz már visszajár. A törvin révén szalad a fuccsba a pízem, a törvin révén muszáj annak kikérülni. Mert híjába szaporítjuk a szót, engem befűsült az a kopcihér Némethné, hát befűsült. De hogy a törvint befűsült, ott már kárterítés jár. Nohát, Istennek ajánlom.

És kicsosozott az ajtón.